

Generalitat de Catalunya

Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

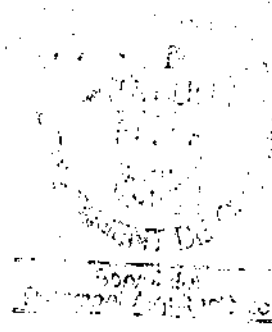
Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DELIMITACIÓ
D'ENTORN DE PROTECCIÓ
DE BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
CASTELL DE BEGUR
BEGUR (Baix Empordà)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

EXPEDIENT DE DELIMITACIÓ
D'ENTORN DE PROTECCIÓ
DE BCIN - MONUMENT HISTÒRIC
CASTELL DE BÈGUR
BEGUR (Baix Empordà)

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

2. MEMÒRIA

- 2.a. Memòria històrico-arquitectònica
- 2.b. Bibliografia

3. NORMATIVA

- 3.a. El monument. Definició i delimitació
- 3.b. L'entorn de protecció
 - 3.b.1. Criteris d'intervenció
- 3.c. Normativa
 - 3.c.1 Marc legal
 - 3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

4. ANNEX

- 4.a. Documentació planimètrica
- 4.b. Documentació fotogràfica

1. PREÀMBUL I OBJECTIUS

El monument objecte d'aquest expedient de delimitació del seu entorn de protecció és el Castell de Begur, situat al terme municipal de Begur, al Baix Empordà, protegit pel Decret de 22 d'abril de 1949 sobre protecció de castells espanyols (B.O.E. 5.5.1949) i considerat com a bé cultural d'interès nacional, en la categoria monument històric, per la disposició addicional primera de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català i en la categoria de monument per la disposició addicional segona de la Llei 16/85 del Patrimonio Histórico Español.

L'interès del monument ve motivat per ser portador d'uns valors històrics, artístics i culturals que el fan mereixedor de gaudir d'una protecció adient. Atesa la seva situació, l'edifici és també una fita que configura una imatge paisatgística d'interès, dins un marc que li dona suport. Aquesta consideració fa que a l'hora de la conservació del monument s'hagi de tenir en compte la preservació i integració del seu entorn, en el qual una intervenció inadequada pot provocar perjudicis en la contemplació del monument.

D'altra banda, el marc físic on es troba situat el monument fa que s'hagi de conservar com a medi de preservar el diàleg i la relació ambiental monument-entorn configurada al llarg del temps.

Per totes aquestes consideracions i d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993, es fa necessari fer una delimitació de l'entorn del monument i establir la normativa d'intervenció mitjançant la qual es realitzi una protecció integral, de tal manera que es possibiliti el necessari equilibri harmònic entre el monument, el paisatge que li dona suport, i el desenvolupament i la millora de la qualitat de vida dels habitants del municipi al qual pertany.

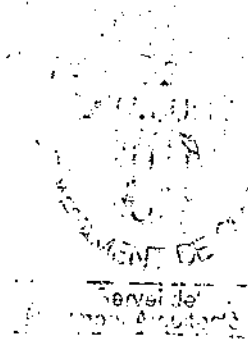
2. MEMÒRIA

2.a. Memòria històrico-arquitectònica

El castell de Begur es troba situat damunt del turó que des de septentrió domina la població del mateix nom, formada al seus peus en una posició arrecerada de la costa i amagada del mar, del qual dista uns dos kilòmetres. La fortalesa ocupa la part superior de l'elevació, des de la qual s'albira una gran extensió del territori litoral i interior de la comarca del Baix Empordà. Encinglerada a la penya per la banda de mitjorn i ponent, la plataforma alta conserva notables vestigis de l'antic castell. Destaca al nord-est en un nivell més baix la torre cilíndrica i de basament atalussat que es conserva en una alçada de fins a cinc metres. Al seu costat s'adossen les restes d'una petita construcció rectangular coberta amb volta de canó. Cap a la banda nord-oest hi ha els vestigis de la cisterna que es dreça al caire de la penya. La resta d'estructures del castell es troben molt destruïdes, cosa que fa difícil, a partir dels elements conservats, el poder restituir la seva estructura i evolució. De tota manera, l'examen de les característiques constructives de les edificacions permet datar en època baix medieval o posterior la torre circular, mentre que podrien correspondre als s. XI-XII l'estança coberta amb volta i la cisterna. En un replà del vessant de tramuntana del turó del castell es troba una capella dedicada a Sant Ramon, edifici de caràcter popular bastit en època barroca i gairebé enterament reconstruït en el decenni de 1940.

L'ocupació castellera del turó fou precedida per un establiment pre-romà, les restes del qual constitueixen un jaciment arqueològic de notable importància. Malauradament el coneixement que sobre ell es disposa encara és molt parcial, a causa de la manca d'excavacions sistemàtiques, de forma que s'ignoren aspectes com la seva cronologia i característiques globals, així com la seva extensió topogràfica. Malgrat tot, les troballes realitzades permeten considerar que es tracta d'un nucli de poblament ibèric originat vers els s. V a c. amb una habitació continuada fins el s. II o I a c., al qual va seguir, segurament, una certa ocupació en època romana, el caràcter de la qual no pot ser per ara definit, a causa de la pobresa de les restes d'aquest període.

Les referències documentals més antigues del castell de Begur es remunten a l'inici de l'onzena centúria. D'aquesta època es coneix que l'any 1019 Arnust de Begur era senyor de la fortalesa i que l'any 1055 la tenia un tal Artal Guadall. Pocs temps després, el 1057, figura com una de les possessions de la comtessa Ermesenda venudes als comtes Ramon Berenguer I i Almodis, amb el seus termes i pertinences, i a la qual li havien pervingut per donació i compra a Udalard Gausfred. El mateix any, la comtessa Ermessenda va prestar

fidelitat al comte barceloní pels esmentats drets damunt del castell de Begur. Al llarg de la segona meitat del mateix segle a la fortalesa es troba infeudada pels comtes Ramon Berenguer I i Almodis a diferents senyors, que els hi prestaren fidelitat per aquesta raó. En aquest sentit, l'any 1062 fou signat un conveni entre els esmentats comtes i Dalmau Bernat de Peratallada pel dit castell, que des d'aleshores va restar en mans d'aquest llinatge, que més tard es convertí en Cruïlles-Peratallada, fins a l'extinció dels senyorius a inici del s. XIX. Diverses notícies dels s. XII i XIV referents al llinatge dels Begur semblen indicar que aquests foren castlans del lloc com a feudataris dels Cruïlles-Peratallada.

La població de Begur, sorgida a l'entorn del castell, formava part junt amb els llocs d'Esclanyà, amb el seu castell i de Regencós, de la baronia de Begur, en la qual els reis catalano-aragonesos posseïen part de les jurisdiccions. En el s. XIV el delme de corall i peix de la parroquia i terme es dividien a parts iguals entre els Cruïlles-Peratallada i el senyors feudataris del castell. Des de final del s. XIV els habitants de la baronia intentaren sostreure's de la senyoria dels Cruïlles-Peratallada amb el pagament de la redempció del seu domini, cosa que no aconseguiren fins el 1604, per la compra dels drets senyorials i jurisdiccionals al baró de Cruïlles.

Arran del llarg conflicte bèl·lic entre la monarquia espanyola i francesa a final del s. XVII, el castell de Begur fou ocupat per les tropes franceses comandades pel duc de Noailles el 1694 i es va procedir al seu enderroc. De nou, durant la Guerra del Francès la fortalesa fou ocupada i fortificada per les tropes napoleòniques, expugnades el 1810 per l'exèrcit britànic. Aquest, un cop ocupat el castell, va procedir a la seva voladura i desmantellament amb la intervenció dels veïns de la localitat. L'any 1908 es va construir el camí d'accés al turó del castell, al mateix temps que el pla superior era convertit en mirador i protegit per un mur coronat amb una mena d'emmerletat per la banda de migdia, que dona sobre la població, i que des d'aleshores ha conferit una silueta ben característica al castell.

2.b. Bibliografia

- BADIA i HOMS, J., L'arquitectura medieval de l'Empordà vol. I Baix Empordà
Diputació Provincial de Girona, Girona 1977, pàg 93-94
- BADIA i HOMS, J., "Castell de Begur" a Catalunya Romànica vol.VIII.1
L'Empordà, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona
1989, pàg 165-167
- CATALÀ P, OLIVA M, BRASSÓ, M., "Castell de Begur i castell o torre
d'Esclanyà" a Els Castells Catalans vol. II
Rafael Dalmau Editor, Barcelona 1969,
pàg 599-608
- NOLLA J M., CASA J., Carta arqueològica de les comarques de Girona,
Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona,
Girona 1984, pàg 119 (amb una extensa bibliografia)
- PERICOT L., "Huellas arqueológicas en el castillo de Begur" a Ampurias
(Barcelona), IV (1942), pàg 232-235

3. **NORMATIVA**

3.a. El monument. Definició i delimitació

Es considera bé cultural d'interès nacional en la categoria de monument històric, d'acord amb el que disposa la Llei 9/1993 i la Llei 16/1985, l'edifici anomenat Castell de Begur, situat al terme municipal de Begur, Baix Empordà.

3.b. L'entorn de protecció. Delimitació

Atès que la Llei 9/1993, en el seu article 11.1.b), estableix l'opció de delimitar l'entorn necessari per a la protecció adequada del bé, constituït per l'espai que li dona suport ambiental, i atesa la conveniència de fer-ne ús per tal de potenciar la protecció integral del monument, es defineix l'àrea delimitada com a entorn de protecció del Castell de Begur, a Begur (Baix Empordà), tot valorant i tenint en compte els següents conceptes:

- a) Interès social: per tal de permetre la visualització del bé immoble des dels espais accessibles.
- b) Valoració paisatgística: s'ha estudiat i valorat la relació del bé immoble amb el paisatge, la seva silueta i altres components bàsics com les edificacions adjacents o aïllades, vegetació i conreus, xarxa viària, espais lliures, topografia i elements pertorbadors.
- c) Anàlisi de l'ordenació territorial i urbanística: s'ha estudiat i valorat la zona urbana actual, la històrica, les previsions conegudes de desenvolupament futur, la vialitat, les parcel·lacions i les tipologies constructives existents així com la qualificació urbanística.
- d) Documentació històrica gràfica i documental: que ha permès conèixer i valorar la relació del bé immoble amb el territori a través del temps i conèixer l'evolució del paisatge, i de les edificacions i tipologies de l'entorn.
- e) Anàlisi de l'espacialitat entesa com l'estudi de les volumetries existents i les incidències que poden tenir les noves actuacions previstes pel planejament i previsibles, així com la incidència de les noves actuacions no previstes pel planejament.
- f) Anàlisi arquitectònica: que ha permès conèixer i estudiar les preexistències de tipologies, materials, façanes, color, textures, teulats, ràfecs, proporcions de buits i obertures, etc.
- g) Anàlisi de la xarxa viària actual i prevista, i de les incidències que té en el paisatge el seu traçat, materials i textures d'execució i elements de senyalització així com el mobiliari urbà, les zones de vianants i les àrees d'aparcaments actuals i futures.
- h) Valoració dels components sentimentals per a la població com són els visuals, itineraris i ambients habituals així com els espais d'especial rellevància o interès; i l'estat de conservació i usos de les edificacions, i dels espais públics i privats de l'entorn.

Aquesta llista de conceptes tot i que és llarga, no és exhaustiva, però és un recull d'aquells aspectes que s'han considerat bàsics. Nombrosos factors incideixen i poden incidir i cal tenir-los presents per aconseguir que aquest bé immoble es pugui transmetre en les millors condicions a les generacions futures.

Un cop analitzats i valorats aquests factors en base a la documentació recollida i prèvia observació del territori, s'ha fixat l'àrea delimitada com a entorn de protecció.

Ordre de prelación: en cas de contradicció preval la referència gràfica a qualsevol altra.

L'entorn de protecció del Castell de Begur al terme municipal de Begur, consta grafiat al plànol número 0 del present expedient i té la següent descripció:

Ve limitat per una línia imaginària que passa per l'eix del carrer del Castell incloent des del núm. 28 fins al 2 ambdós inclosos. Continua pel carrer Pi i Ralló incloent els núms. 16 i 14, segueix pel carrer del Metge Pi incloent des del núm. 1 al 23 ambdós inclosos i continua pel carrer Vera des del núm. 1 al 37 ambdós inclosos al final del qual gira pel passeig Dr. Pericot incloent els núms. 22, 23 i 25 fins arribar al carrer de Sant Antoni, el qual segueix fins arribar a la carretera de circumval·lació que va seguint incloent les parcel·les de la seva banda sud, fins arribar al carrer Carmen Amaya que segueix fins a la plaça de Sant Ramon on inclou la capella de Sant Ramon Nonat i gira seguint la directriu de la façana principal d'aquell edifici, fins a empalmar amb l'eix del carrer del Castell, tancant així el recinte de protecció.

3.b.1. Criteris d'intervenció

D'acord amb el que estableix l'article 35.3 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció dels béns immobles d'interès nacional no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles.

3.c. Normativa

3.c.1 Marc legal

- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-10-93
- Sentència del Tribunal Constitucional 17/1991, de 31 de gener, en recurs d'inconstitucionalitat promogut per la Generalitat de Catalunya contra determinats preceptes de la Llei 16/1985.
BOE de 25-02-91
- Decret 15/1990, de 9 de gener, sobre les Comissions del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.
DOGC de 31-01-90
- Decret 267/1991, de 25 de novembre, sobre la declaració dels béns d'interès cultural i l'inventari del patrimoni cultural moble de Catalunya.
DOGC de 20-12-91
- Decret 102/1994, de 3 de maig, sobre la composició i el funcionament del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català.
DOGC de 11-05-94
- Decret 138/1994, de 30 de maig, pel qual s'adequen a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, els procediments de la competència del Departament de Cultura.
DOGC de 01-07-94

3.c.2 Règim d'autoritzacions del Departament de Cultura

Ve regulat pels següents articles de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català:

Article 30. Accés als béns culturals d'interès nacional

1. Els propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors de béns culturals d'interès nacional estan obligats a permetre:
 - a) L'examen i l'estudi dels béns pels investigadors reconeguts per alguna institució acadèmica, amb la presentació prèvia d'una sol·licitud raonada, avalada pel Departament de Cultura.
 - b) La col·locació d'elements senyalitzadors de llur condició de béns culturals d'interès nacional.
 - c) La visita pública dels béns, en les condicions que siguin establertes per reglament, almenys quatre dies al mes i en dies i hores prèviament assenyalats.

2. Als efectes del que disposa l'apartat 1.c), en la determinació del règim de visites s'ha de tenir en compte el tipus de béns, llurs característiques i, en el cas dels béns immobles, l'informe de l'ajuntament afectat. En casos justificats, el Departament de Cultura pot dispensar, totalment o parcialment, del règim de visites. En el cas dels béns mobles, el Departament de Cultura pot establir, com a mesura alternativa a la visita pública, el dipòsit dels béns en un centre cultural, perquè hi siguin exhibits en els terminis i amb les condicions que siguin establerts per reglament.

Article 33. Planejament urbanístic

1. En cas que un immoble sigui declarat d'interès nacional, els termes de la declaració prevalen sobre els plans i les normes urbanístiques que afecten l'immoble, que s'hi han d'ajustar abans d'ésser aprovats o bé, si ja eren vigents abans de la declaració, mitjançant modificació.

2. En el cas dels conjunts històrics, les zones arqueològiques, les zones paleontològiques, els llocs històrics i les zones d'interès etnològic i en el cas dels entorns de protecció de qualsevol bé cultural d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'elaborar un instrument urbanístic de protecció o adequar-ne un de vigent. L'aprovació d'aquests instruments de planejament requereix l'informe favorable del Departament de Cultura.

Article 34. Autorització d'obres

1. Qualsevol intervenció que es pretengui realitzar en un monument històric, un jardí històric, una zona arqueològica o una zona paleontològica d'interès nacional ha de d'ésser autoritzada pel Departament de Cultura, en el termini que sigui establert per reglament, **prèviament a la concessió de la llicència municipal.**
2. En el cas de les intervencions en béns culturals d'interès nacional altres que els esmentats en l'apartat 1 i en tots els entorns de protecció, l'autorització del Departament de Cultura només és preceptiva mentre no hagin estat aprovats els instruments de planejament a què fa referència l'article 33.2.
3. Qualsevol projecte d'intervenció en un bé immoble d'interès nacional ha d'incloure un informe sobre els seus valors històrics, artístics i arqueològics i sobre el seu estat actual, i també d'avaluació de l'impacte de la intervenció que es proposa.
4. La potestat del Departament de Cultura a què fan referència els apartats 1 i 2 s'ha d'exercir en el marc dels criteris bàsics i generals fixats per l'article 35 i dels criteris específics que pot contenir cada declaració, sens perjudici del marge d'apreciació discrecional necessari per a valorar en cada supòsit la compatibilitat de la intervenció projectada amb la preservació dels valors culturals del bé.
5. Els ajuntaments han de notificar al Departament de Cultura, simultàniament a la notificació a l'interessat, les llicències urbanístiques que afectin béns culturals d'interès nacional.
6. Si, com a conseqüència del mal estat d'un immoble d'interès nacional, l'ajuntament corresponent ha d'adoptar mesures per evitar danys a tercers, cal que ho comuniqui prèviament al Departament de Cultura, el qual disposa d'un termini de quaranta-vuit hores per a determinar les condicions a què s'ha de subjectar la intervenció.

Article 36. Autorització dels canvis d'ús

Els canvis d'ús d'un monument han d'ésser autoritzats pel Departament de Cultura, amb informe de l'ajuntament afectat, prèviament a la concessió de la llicència municipal corresponent.

4. ANNEX

4.a. Documentació planimètrica

Delimitació de l'entorn de protecció E: 1 /500

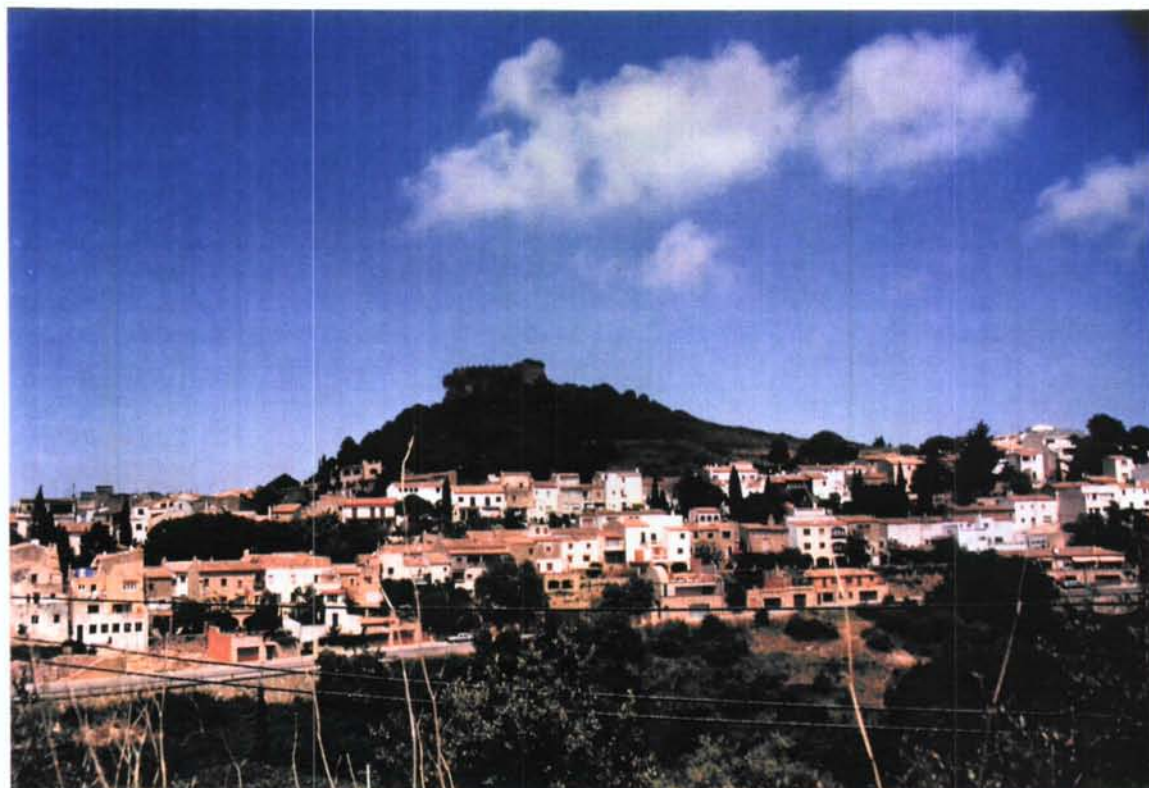
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei del Patrimoni Arquitectònic

4.b. Documentació fotogràfica

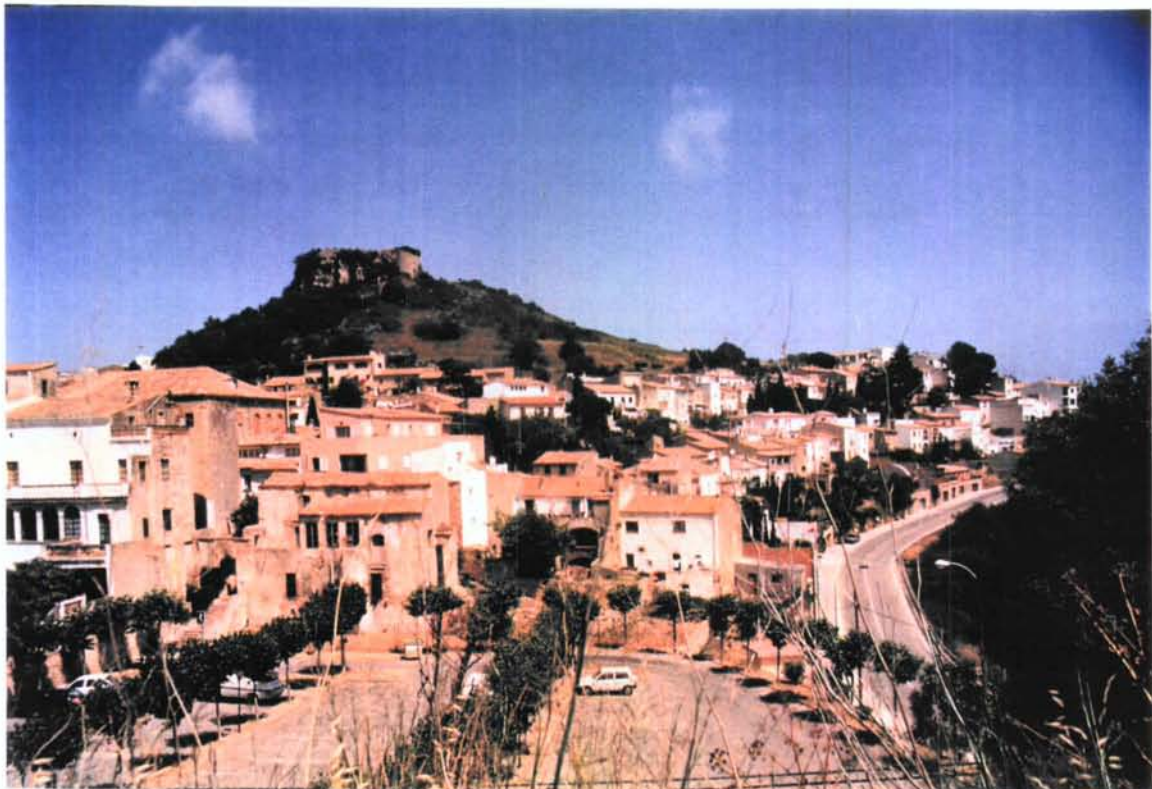

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Direcció General del Patrimoni Cultural

Servei del Patrimoni Arquitectònic

Servei del
Patrimoni Arquitectònic

L'expedient de delimitació de l'entorn de protecció del Castell de Begur al terme municipal de Begur, ha estat redactat per encàrrec de la Direcció General del Patrimoni Cultural a través del Servei del Patrimoni Arquitectònic.

Direcció: Antoni Navarro i Cossio,
Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic

Mariona Abelló i Sala,
Cap de la Secció d'Inspecció Tècnica (S.P.A.)

Coordinació: Mariona Abelló i Sala (S.P.A.)

Redacció: Ramon Castells
Cap de la Secció d'Inspecció del Patrimoni Arquitectònic
dels Serveis Territorials de Girona

Eduard Riu, arqueòleg del (S.P.A.)

Gestió : Mª José Ruiz Ortega (S.P.A.)

Planimetria: Servei del Patrimoni Arquitectònic, i Ajuntament Begur

Fotografies: Servei del Patrimoni Arquitectònic

Barcelona, juliol de 1994